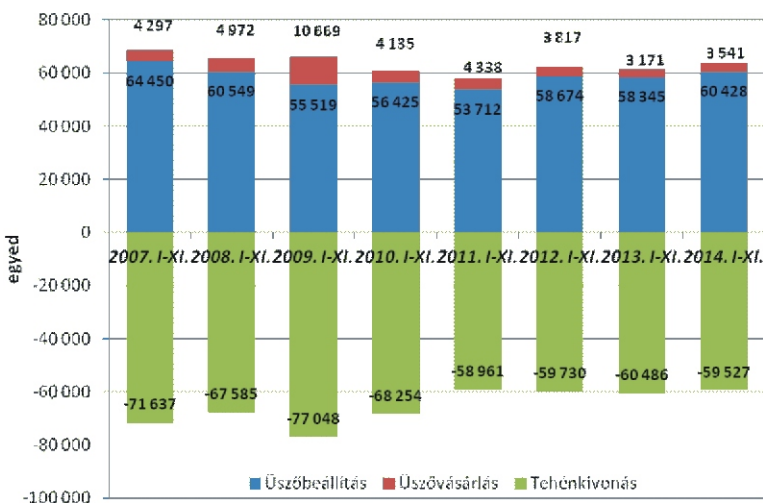

IX. A TEJÁGAZAT ÖKONÓMIÁJA

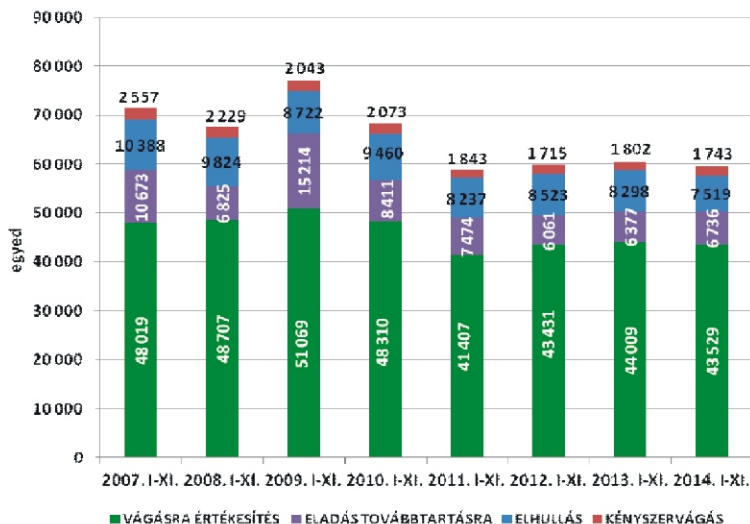
1. ábra: Az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetek száma, induló és záró tehénlétszáma (db, 2007-2014., I-XI. hó)

2. ábra: Az üszőbevétel és tehénkivonás alakulása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014., I-XI. hó)

3. ábra: A tehénkivonás megoszlása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-XI. hó)

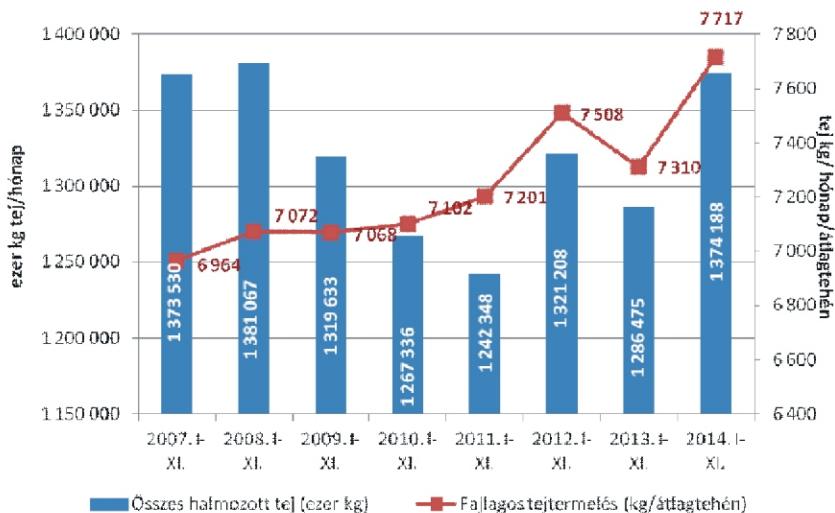

Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek száma 6-tal (-1,3%) 460-ra csökkent az elmúlt év azonos időszakához képest, ugyanakkor a tenyészetek száma már hónapok óta nem változik és az év eleji nyitó tehénlétszámhoz képest a november végi záró tehénlétszám 4.442 egyeddel (+2,5%) nőtt. 2014. november végén a tavaly novemberihez képest 4.769-cel (+2,7%) több tehenet tartottak a termelésellenőrzött állományokban, ami az elmúlt hét év legnagyobb állománybővülésének felel meg. Októberhez képest az „A” módszerrel ellenőrzött tehenészetek száma nem változott, míg az elmúlt 8 év alatt számuk 21,6%-kal (-127) kisebbedett. 2007. novemberre óta a záró tehénlétszám ennél kisebb mértékben, 13.338 egyeddel (-6,9%) csökkent, így a telepelenkénti átlagos tehénlétszám 331-ről rekordnagyságúra, 394-re nőtt. A termelésellenőrzött tehénlétszám 2011. óta érezhetően emelkedett és megközelítette a 2009-es szintet.

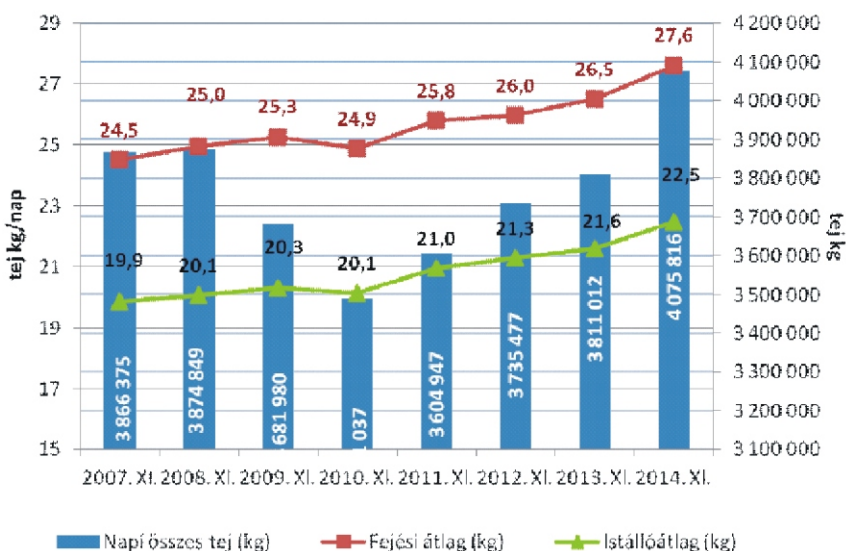
Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek januári 1-jei induló tehénlétszáma 2013-ról 2014-re kismértékben (+1.357 tehen; +0,8%) nőtt, de 2014. első tizenegy hónapjában a tehenek száma ennél már nagyobb mértékben emelkedett (+4.442 egyed; +2,5%). Ennek elsődleges oka, hogy a kivont tehenek száma -1,6%-kal (-959 tehen) kisebb a tavalyi év azonos időszakához képest, míg az egyébként is magas szinten lévő üszőbeállítások száma jelentősen emelkedett (+2.083 egyed, +3,6%), gyakorlatilag a 2008. évi szintet elérve. Az állománypótlás egésze szempontjából kevésbé meghatározó üszővásárlások száma novemberben jelentősen megugrott az év első tíz hónapjához képest. A vásárolt üszők száma az év első 11 hónapjában meghaladta a 3,5 ezret, vagyis az üszővásárlások száma 1 év alatt 11,7%-kal nőtt (+370 egyed). Az idei év eddig eltelt részében az alacsony tehénkivonásnak, a magas üszőbeállításának és növekvő üszővásárlásnak a hatására a termelésellenőrzött tehénállomány jelentős növekedése figyelhető meg.

Az állományváltozási adatokon belül, a tehénkivonás megoszlását tekintve elmondható, hogy a vizsgált nyolc éves periódus teljes időtartama alatt az év első tizenegy hónapjában az állományból kivont tehenek döntő többségét vágásra értékesítették (66,3-73,1%-át), a legnagyobb arány éppen idén figyelhető meg (a selejtezett tehenek száma az idei periódusban 43,5 ezer volt). Ezen felül a tehénkivonások 2,9%-áért a kényszervágás (1.743 egyed), 12,6%-áért (7.519 egyed) pedig az elhullás volt felelős, amelyek a legalacsonyabb részarányok közé tartoznak a megelőző hét év azonos időszakához képest, míg az átlagoshoz hasonló arányban (11,3%-ban, 6.736 egyed) továbbtartásra értékesítették az állatokat. A tehénkiadás megoszlása nagyon hasonló volt az előző év azonos időszakához, annyi különbséggel, hogy a kivont tehenekből kevesebb hullott el és többet értékesítettek vágásra. A 2014. január 1-jei induló tehénlétszámhoz viszonyítva november végéig a tehenek 24,6%-át selejteztek, 1,0%-át kényszervágták, 4,3%-uk elhullott, 3,8%-át pedig továbbtartásra értékesítették, így összesen a tehenek 33,7%-át vonták ki a termelésből, ami az elmúlt nyolc év legkisebb tehénkivonási aránya.

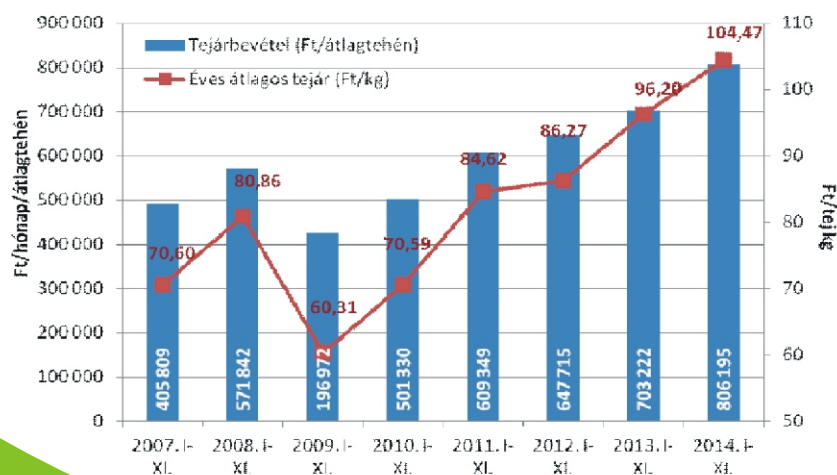
4. ábra: Összes halmozott és fajlagos tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-XI. hó)

5. ábra: Fejési és istállóátlag, valamint a napi összes tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014., I-XI. hó)

6. ábra: Tejárbevétel és az éves átlagos tejár az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014. I-XI. hó)

Az „A” típusú ellenőrzésben részt vevő tehenek számának csökkenése csak 2011-ig volt látható az összes halmozott januári-novemberi tejtermelésben, azóta ismét növekedésnek indult. Ennek oka, hogy az elmúlt nyolc év alatt a kalkulált átlagtehenenkénti fajlagos tejtermelés az év első tizenegy hónapjában 753 kg-mal (+10,8%) 7.717 kg-ra nőtt, ezen belül az elmúlt egy év alatt kiemelkedő mértékben, +407 kg-mal (+5,6%) emelkedett. A fajlagos tehenenkénti tejtermelés még az eddig rekordévnek számító, 2012. évi termelést is felülmúlja 209 kg-mal. A valamelyest emelkedő állatlétszám és a növekvő fajlagos tejtermelés eredője a bővülő összes halmozott tejtermelés, ami nagyobb, mint az elmúlt öt évben bármikor (a tavalyi év hasonló időszakának termelését közel 87,7 ezer kg-mal, +6,8%-kal haladja meg), és gyakorlatilag azonos a 2007. évi termelési szinttel.

A nagyobb összes halmozott tejtermelés természetesen megmutatkozik a magasabb napi összes tejben is. 2014. novemberében ez a mutató jóval nagyobb volt az előző év novemberi adatához képest (+264.804; +6,9%), és meghaladta az elmúlt nyolc év legmagasabb, 2008. évi termelési szintjét is (!). Emellett az elmúlt nyolc év novemberi tejtermelési adatait vizsgálva 2014-ben volt mind a fejési átlag (27,6 kg), mind az istállóátlag (22,5 kg) messze a legnagyobb, 3,11, ill. 2,61 kg-mal több (+12,7%, ill. +13,1%), mint 2007. novemberében, és 1,1, ill. 0,89 kg-mal több (+4,1%, ill. +4,1%), mint 2013. novemberében. A fejési és az istállóátlagnak erőteljesen növekvő trendje figyelhető meg 2010. óta.

Az átlagtehenenkénti tejárbevétel 2014. első tizenegy hónapjában továbbra is kimagasló, 800 ezer Ft feletti, - bár az előző hónapokhoz képest kisebb - mértékben, 14,6%-kal (!) nőtt a tavalyi év azonos időszakához képest, ami egyrészt a fajlagos tejtermelés jelentős, 5,6%-os növekedésének volt köszönhető, másrészt, pedig a termelői tejár 8,6%-os emelkedésének. Mindez annak ellenére is igaz, hogy a kedvezőtlen tejjapi folyamatok miatt a hazai tejfelvásárlási árak hosszabb vacillálás után áttörték a lélektani határt, és 100 Ft/l alá estek, amely már 5%-kal alacsonyabb a tavalyi év hasonló időszakának árától. Bár az Egyesült Államokban nőtt a nyerstej ára, de a világpiac meghatározó Új-Zélandon jelentősebben, az európai tejjapiac pedig enyhén csökkent a tej átlagára, és a tejtermékek tőzsdei előjegyzési árai is zsugorodtak, így a hazai tejár enyhén negatív trendjének folytatódása várható. Összességben az elmúlt nyolc év alatt, 2007. első tizenegy hónapjához képest a tejár 48,0%-kal emelkedett, ami a fajlagos tejtermelés 10,8%-os növekedésével együtt 64,0%-os tehenenkénti tejárbevétel-növekedést jelentett.

Dr. Ózsvári László PhD, MBA
tanszékvezető egyetemi docens
SZIE ÁOTK, Állat-egészségügyi Igazgatástani és Agrárgazdaságtani Tanszék